

СТАНОВИЩЕ

ОТ ПРОФ. Д-Р ИРЕНА ИЛИЕВА

Институт за държавата и правото, Българска академия на науките,
София 1000, ул. „Сердика“ № 4, тел. 987 49 02

член на научно жури за публична защита на дисертационния труд на Янко Василев Йорданов – докторант на самостоятелна подготовка в катедра „Международно право и международни отношения“ на Юридическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ на тема:

„КИТАЙСКАТА ПОЛИТИКА НА СИГУРНОСТ И СЪВРЕМЕННАТА СИСТЕМА НА МЕЖДУНАРОДНИТЕ ОТНОШЕНИЯ: ПОСЛЕДИЦИТЕ ЗА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ“

за присъждане на образователна и научна степен „ДОКТОР“ по професионално направление 3.6. Право (Международно право и международни отношения)

I. Общо описание на представения дисертационен труд

Докторантът е представил дисертационен труд в обем от 258 нестандартни страници, включително въведение, четири глави, заключение, списък на съкращенията и на използваната литература. Всъщност дисертацията е по-голяма от посочения обем.

Трудът е посветен на един изключително актуален проблем, малко изследван както в България, така и в рамките на ЕС: китайската политика на сигурност в съвременната система на международните отношения и начертаване на стратегии на ЕС по отношение на нея. Темата всъщност засяга един от фундаменталните въпроси на динамично изменящата се система на международните отношения: за структурна трансформация на една държава към сила, претендираща за нарастващо влияние в регионален и глобален мащаб.

Изследването е структурирано класически: от общото към конкретното. Докторантът започва с теоретичното изясняване на политиката на сигурност в съвременния глобализиран свят, преминава към изследване на китайската политика на сигурност, изготвя ситуационен анализ и накрая проучва последиците на тази политика по отношение на ЕС с формулиране на предложения и препоръки.

Разпределението на изследването е балансирано и логично построено с обоснован превес на глави Втора и Трета, посветени на китайската политика на сигурност, нейните компоненти и на ситуационния ѝ анализ.

В увода авторът обосновава актуалността и значението на изследвания проблем в светлината на „мирния възход“ на Китай, изменената динамика на отношенията на Китайската народна република с другите водещи центрове на силата и променения подход на САЩ в региона. На фона на бързото адаптиране на политиката на САЩ, тезата на докторанта е, че „...стратегията на държавите от ЕС и на ЕС като цяло към Китай трябва да е насочена към сътрудничество, към генериране на конкретни взаимноизгодни

партньорства в Азиатско-Тихоокеанския регион и по глобални въпроси, както и да бъде разположена в цялостния комплекс от стратегически партньорства на ЕС“ (с. 6).

Ясно и точно са формулирани обектът на изследване, предметът, целта и задачите на труда. Правилно методологически е възприето широкото разбиране за сигурността във всичките ѝ аспекти: военни, политически, икономически, социални, екологични.

Всъщност дисертацията е изключително прагматично ориентирана и следва да даде отговор на основния въпрос: как ЕС да реагира на развитието на китайската политика за сигурност в условията на трансформиращата се система на международните отношения.

Използвана е подходяща методология: системният подход, сравнителният анализ и конкретно-ситуационният анализ.

Глава първа (в обем от 48 с.) е посветена на теоретичния въпрос за политиката на сигурност в глобализацията се свят с центросилова конфигурация. В нея се проследяват последователно промените в системата на международните отношения след края на „Студената война“, анализирани са потенциални външни балансирания от: БРИКС (Бразилия, Русия, Индия, Китай и Република Южна Африка), БИЮА (Бразилия, Индия, Южна Африка) и Шанхайската организация за сътрудничество (ШОС).

Докторантът прави извод, че в периода след края на Студената война държавите следва да изграждат своите политики за сигурност при отчитане на две основни концептуални линии: на микросистемно ниво – центросиловата конфигурация, която позволява да се идентифицират онези държави, които притежават силови способности да конструират или поддържат формиращата се глобална архитектура; на макросистемно ниво - способността за формирането на партньорски реакции на глобалните предизвикателствата за сигурността, т.е. способността на водещите центрове на сила да си сътрудничат в противодействието на глобалните заплахи за сигурността.

Глава втора (70 с.) изследва всестранно китайската политика на сигурност. Тя е структурирана логически последователно като започва с проследяване на историческото ѝ развитие, анализирани са основните концепции, отбранителната политика на КНР, ядрената стратегия, използването на „меката сила“ и др. Следва да отбележа параграфа, поветен на еволюцията на концепциите за националната сигурност на Китай. Янко Йорданов ясно представя вътрешните и външните фактори, които оказват влияние върху формирането им: „държавния капитализъм“, подчиняването на всички сектори на обществения живот на идеята за икономически просперитет, концепцията за „комплексната държавна мощ“, „новите исторически мисии“ (с. 76) и лансираната от Си Дзинпин концепция за „китайската мечта“ (с. 77).

Същевременно са анализирани факторите, които застрашават Китай: бедността, социални проблеми и износ на продукцията с ниска добавена стойност.

Особено внимание е отделено на политиката „един Китай“, съгласно която към КНР принадлежат Тайван, Хонконг и Макао, съчетана с недопускане на сепаратизъм (Тибет и Синдзян).

Отбранителната политика на Китай е представена изчерпателно като е разгледана структурата на управление на въоръжените сили, модернизацията им, развитието на оперативната доктрина, участието на страната във военни операции, различни от война и в операции по поддържането на мира. Авторът прави обоснован извод, че участието на Китай в мироподдържащи сили подпомага подобряването на способността на въоръжените му сили да реагират на вътрешни бунтове и безредици. За всестранното представяне на отбранителната политика допринася и изследването на военната

дипломация, ядрената стратегия, използването на „меката сила“ и процеса на вземане на решения. Това позволява на автора да начертае ясно основните проблеми при реализирането на политиката на сигурност на Китай: икономически, енергийни, сепаратизъм, икономически неравенства между регионите, липса на висш клас технологично военно оборудване и способност за разполагане на сили на далечни разстояния за кратко време.

Глава Трета (74 с.) представлява ситуационен анализ на китайската политика на сигурност. Тя разглежда последователно вътрешните проблеми (спазването на правата на човека, икономически, социални, демографски, енергийни, екологични, запазването на териториалната цялост и др.). Втора част от анализа представя Китайската регионална политика на сигурност: субрегионалните системи, трансформирането на отношенията с АСЕАН, участието в ШОС, в друго регионално сътрудничество по въпросите на сигурността, включително икономическото и културно влияние на Китай в региона. На последна аналитична линия логично е поставено отношението на Китай към глобалните заплахи за сигурността: неразпространението на оръжия за масово унищожаване (Севернокорейската ядрена програма), тероризма, климатичните промени. По този начин докторантът изработва целеви модел на китайската политика на сигурност. Той прави обосноваван извод, че „Китай е в процес на дефиниране на своята собствена глобална идентичност като значим субект на международните отношения“ (с. 201).

Глава Четвърта, макар и с по-малък обем (29 с.), разглежда китайската политика на сигурност и последиците за ЕС. Като проследява историческото развитие на отношенията докторантът очертава проблемите и предизвикателствата в стратегическото пратньорство между ЕС и Китай. Следва да подчертая, че той подхожда обективно и не спестява структурните слабости на самия ЕС (с. 211-212). Обосноваван е изводът, че „... Китай трябва по-скоро да бъде ангажиран, вместо изолиран или сдържан“ (с. 218).

Освен конкретните предложения и препоръки, докторантът излиза далеч извън тесните отношения ЕС – Китай. Той чертае широк кръг от предложения и подходи на ЕС за целия Азиатско-тихоокеански регион, включително по отношение на участието в Договора за приятелство и сътрудничество, Регионалния форум за сигурност на АСЕАН, както и статута на наблюдател в Асоциацията за регионално сътрудничество в Южна Азия. Направено е интересно сравнение на двете политики на сътрудничество: на ЕС и на Китай.

Заклучението концентрира основните изводи на автора и съдържа изводи относно: ролята на Китай в системата на международните отношения, бъдещото му външнополитическо поведение, отношенията със САЩ, мястото и ролята на ЕС в трансатлантическите връзки и стратегическото пратньорство с Китай. Особено полезни и ценни са заключенията и препоръките относно външната политика на България по отношение на Китай, които Янко Йорданов оценява като полезни и изпълнени с потенциал за бъдещо сътрудничество.

II. Оценка на научните и практически резултати и приноси в дисертацията

Първото несъмнено достойнство на дисертационния труд е изборът на темата. Предметът на изследване е изключително актуален, динамично развиващ се процес с несъмнено отражение върху системата на международните отношения.

Теоретичните приноси имат прогностичен характер. Както подчертава авторът, няма съмнение, че възходът на Китай е начало на нов голям преход на силата в

международната система. Въпреки че не дава еднозначен отговор какъв ще бъде този преход: класически, съпроводен с въоръжен конфликт, или мирен, докторантът дефинира процесите, които трябва да се следят: вътрешните преобразувания в Китай и динамиката на отношенията с другите центрове на силата, най-вече САЩ (с. 234 - 235).

Следващ принос от прогностичен характер засяга противоречивото външнополитическо поведение на Китай, който според докторанта ще е ангажиран предимно с вътрешните си проблеми (с. 235).

Същият характер има и прогнозата, че в средносрочен план за Китай най-важен ще бъде балансът в азиатската система на международните отношения.

Друга група заключение с приносен характер засягат американско-китайските отношения. Сред тях: липсата на стратегически амбиции Китай да балансира американската сила (с. 236) и че САЩ ще продължат „осевата политика“, а Китай защитата на основните си интереси (с. 237). Обоснован е изводът, че ключов фактор в тези двустранни отношения ще бъде способността да градят партньорства с други основни центрове на силата и страни със средна сила (с. 238).

Практически приноси са многобройни и ще посоча само основните сред тях.

- Направен е първи в българската специализирана литература изчерпателен и всестранен анализ на китайската политика на сигурност в светлината на широкото разбиране за сигурността;
- Изготвен е детайлен ситуационен анализ на китайската политика на сигурност, който е ценна основа за вземане на правилни външнополитически решения;
- Ситуационният анализ обхваща също отношението към субрегионални системи и актьори в Азиатско-тихоокеанския регион и съдържа полезни отправни точки за вземане на решения свързани с въпроси не само на военната сигурност, но и на енергийната, екологичната и други глобални заплахи като неразпространението на оръжия за масово унищожаване, тероризъм и климатични промени;
- Структуриран е дневният ред на един концептуален подход на ЕС към Китай върху принципното разбиране, че Китай трябва по-скоро да бъде ангажиран, вместо изолиран или сдържан.
- Начертана е бъдеща стратегия на ЕС за ангажиране на Китай във всички области: спазването на правата на човека, политическия диалог, подкрепа на реформите в Китай, насърчаване на китайското участие в икономически проекти в държави-членки на ЕС, активизиране на инициативи, които да подпомогнат по-доброто представяне и опознаване на ЕС, институциите му и механизмите за вземане на решения.
- Очертани са потенциалните възможности на България да влияе върху тези процеси в рамките на общата външна политика и политика на сигурност на ЕС;
- Високо оценявам точно формулираните препоръки на Янко Йорданов по отношение на българската външна политика. Предложенията за конкретни действия в отношенията България – Китай могат да послужат за предприемането на подходящи дипломатически демарши от българска страна (с. 242 – 244).

Авторът показва умение да очертае проблематиката на изследването, да използва интердисциплинарна методология и да достигне до съществени изводи и конкретни предложения и препоръки. Докторантът има четири публикации по темата на дисертацията, две от които на английски език.

III. Критични бележки и препоръки

Споделям направените от автора теоретични изводи и конкретни предложения. Препоръчвам му да продължи да работи по тази изключително динамично развиваща се проблематика, най-вече в очакванията за промяна на отношението на Китай към концепцията за „отговорност за защита“.

Критичните ми бележки са свързани с някои малки параграфи от структурата, обясними с желанието на автора да даде възможно най-изчерпателна картина на китайската политика на сигурност. Липсват някои трудове на български автори, посветени на проблематиката на международните отношения в Азиатско-тихоокеанския регион (Киряк Цонев, Ирена Илиева, интересният труд на Ming Wan, *Human Rights in Chinese Foreign Relations. Defining and Defending National Interests*), но като цяло авторът е проучил достъпната в България и в интернет литература. Имам лични впечатления от Янко Йорданов като отличен студент в магистърската програма по „Международна сигурност“ в СУ „Св. Кл. Охридски“.

Препоръчвам дисертацията да бъде публикувана или по друг подходящ начин доведена до знанието на висшето ръководство на Министерството на външните работи, защото съдържа ценни за българската дипломация препоръки и предложения.

Посочените критични бележки не са от съществено значение и не се отразяват на качеството на дисертационното изследване и отличното впечатление от него.

IV. Заключение

Изложените преценки за научните приноси на разглежданото дисертационно изследване и направените препоръки могат да послужат като основа за оценката на научната подготовка и качества на докторантката.

Това, което може да се обобщи от представения дисертационен труд на Янко Василев Йорданов, е способността за избор на актуален проблем, който не е достатъчно разработван в България и в ЕС, същевременно е с огромно практическо значение. Авторът доказва солидна академична подготовка, показва умения да систематизира и да прилага системния подход, сравнителния анализ и конкретно-ситуационния анализ.

Дисертационният труд отговаря на изискванията на чл. 6, ал. 3 от Закона за развитие на академичния състав в Р България, на чл. 27 от Правилника за неговото прилагане и на чл. 66 от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности в Софийския университет „Св. Кл. Охридски“, поради което давам **ПОЛОЖИТЕЛНА ОЦЕНКА и предлагам убедено Научното жури да даде на Янко Василев Йорданов образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност „право“ (Международно право и международни отношения).**

Член на научното жури:

Дата: 8.09.2014 г.

Проф. д-р Ирена Илиева